

Steden en burgers in de Lage Landen 1050-1700
Verlichting 1650-1900
China 1842-2001
Duitsland in Europa 1918-1991

geschiedenis

Bij dit schoolexamen hoort een bijlage

Dit schoolexamen bestaat uit 23 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 57 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende gegevens over verschillende LHBTI+ personen uit het verleden staan in willekeurige volgorde:

1. De in slavernij geboren William Dorsey Swann beschreef zich als eerste persoon in de Verenigde Staten als *drag queen* en werd als gevolg van het geven van *drag parties* verschillende keren gearresteerd.
2. De Britse wiskundige Alan Turing verrichtte baanbrekend werk voor de Geallieerden door de geheime code van de Duitse nationaalsocialisten berichten te kraken, maar werd vanwege zijn homoseksualiteit veroordeeld tot chemische castratie.
3. Keizer Elagabalus kleepte zich regelmatig als vrouw en loofde een beloning uit voor degene hem kon voorzien van vrouwelijke geslachtsdelen. Met dit gedrag, alsmede zijn minachting voor religieuze tradities, raakte hij vervreemd van de Senaat en het merendeel van het volk.
4. Leendert Hasenbosch nam dienst op een VOC-schip, maar werd tijdens een reis vanwege zijn vermeende homoseksualiteit van boord gezet op het eiland Ascension, waar hij tot aan zijn dood enkele weken later een dagboek bijhield.
5. De Amerikaanse astronoute Sally Ride was de eerste Amerikaanse vrouw in de ruimte. De langdurige relatie met haar vrouwelijke levenspartner werd op Sally's verzoek pas na haar dood bekend gemaakt.
6. Nadat de nazi's haar hadden opgeroepen terug te keren naar Duitsland, deed actrice Marlene Dietrich afstand van haar Duitse nationaliteit. De biseksuele Dietrich zette zich vervolgens in voor Joodse vluchtelingen.

- 2p
1. Zet deze gegevens in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en Oudheid

Gebruik bron 1.

Onder Romeins bewind behield Athene een autonome status, maar schaarde zich in 88 v. Chr. toch bij de opstand van koning Mithradates van Pontus tegen de Romeinse overheersing.

- 3p
2. Leg aan de hand bron 1 uit:
 - welke continuïteit Athene wilde benadrukken met het slaan van deze munt, en
 - waarom het slaan van deze munt een geschikt middel was om het denken over politiek in Athene te beïnvloeden

In de Oudheid ontstond de cultus rondom de vruchtbaarheidsgodin Cybele. De Galli, de priesters van deze cultus, castreerden zichzelf en namen vervolgens een vrouwelijke identiteit aan wat onder meer tot uiting kwam in het dragen van vrouwenkleren.

Drie gegevens rondom de Cybele-cultus:

1. In 204 v. Chr werd de heilige zwarte steen waarmee Cybele geïdentificeerd werd overgebracht naar Rome en in een tempel op de Palatijn geplaatst. De komst van de moedergodin naar Rome was volgens de profetie de oorzaak voor de overwinning van de Romeinen in de oorlogen met Carthago.
2. Eind 4^e eeuw na Chr. werd de cultus in het Romeinse Rijk verboden.
3. In 2002 werd in het noorden van Engeland een graf ontdekt van een man met resten van vrouwelijke kleding en sieraden van git, een gesteente dat geassocieerd werd met geboorte en magie.

- 3p 3. Koppel elk gegeven aan een passend kenmerkend aspect. Leg je antwoord uit.
Een kenmerkend aspect mag slechts één keer worden gebruikt.

Middeleeuwen

De Franse koning Filips IV de Schone gebruikt tweemaal beschuldigingen van sodomie (homoseksualiteit) om zijn politieke doeleinden te bereiken:

1. Nadat Filips de Schone de Franse kerken heeft verboden nog langer belasting af te dragen aan het Vaticaan stuurt paus Bonifatius een pauselijke bul met de aankondiging van de excommunicatie van de Franse koning en het gehele Franse volk. Filips reageert: 'Zoals de eerwaardige idioot weet, ben ik niemands onderdaan in wereldlijke zaken.' Om de publieke opinie tegen de paus te laten keren, beschuldigd Filips de paus van ketterij en sodomie.
2. In de strijd tegen Engeland en Vlaanderen leent Filips de Schone grote sommen geld bij de Orde der Tempeliers, een geestelijke ridderorde. Tijdens de Guldensporenslag (1302) wordt het leger van Vlaamse burgers bijgestaan door de Tempeliers. Beschuldigingen van ketterij en sodomie vormden de basis voor de doodvonnissen van de leiders van de Tempeliers, waarna de orde verdween.

- 3p 4. Toon met behulp van beide gegevens aan welke politieke doeleinden Filips de Schone nastreefde en ondersteun je antwoord met twee verschillende kenmerkende aspecten.

- 3p 5. *Gebruik bron 2.*
De sermoen van Clichtoveus sluit aan bij de geloofsbeleving van de Late Middeleeuwen.
Toon dit aan door:
- met verwijzing naar de bron aan te tonen welke waarschuwing van Clichtoveus in dit sermoen geeft, en
 - (zonder bron) uit te leggen welke levensstijl daaruit zou moeten voortvloeien, en
 - (zonder bron) hoe zowel de waarschuwing als de voorgestelde levensstijl aansloten bij de geloofsbeleving van de Late Middeleeuwen.

Vroegmoderne tijd

- 2p 6. *Gebruik bron 3.*
Toon, telkens met verwijzing naar de bron aan, dat:
- deze bron bruikbaar is voor een onderzoek naar de motieven van de Europese overzeese expansie, en
 - de standplaatsgebondenheid van Bernal Diaz aansluit bij het wereldbeeld van de Late Middeleeuwen.

- 3p 7. *Gebruik bron 4.*
Stel, je doet onderzoek naar de vermeende homoseksualiteit van Michelangelo en je stuit op de bron van Condivi.
Geef aan, telkens met verwijzing naar de bron:
- op welke wijze de bron van Condivi bruikbaar is voor je onderzoek, en
 - dat er valt te twifelen aan de betrouwbaarheid van Condivi als bron.

- 2p 8. *Gebruik bron 5.*
Verklaar het feit dat deze afbeelding geschikt werd geacht voor een meubelstuk en ondersteun je antwoord met een kenmerkend aspect.

- 3p 9. *Gebruik bron 6.*
Verklaar de populariteit van deze prent in de Lage Landen in 1616.
Ondersteun je antwoord met een kenmerkend aspect.

- 2p 10. *Gebruik bron 7.*
Uit de verklaring van Jacobus I blijkt dat hij een absoluut vorst is.
Toon dit aan door:
- (met verwijzing naar de bron) duidelijk te maken op welke wijze Jacobus I zijn macht onderbouwt, en
 - (zonder bron) duidelijk te maken op welke wijze deze onderbouwing het absolutisme ondersteunt.

Gebruik bron 8.

In een onderzoek naar de opvattingen over homoseksualiteit aan het hof van de Franse koning Lodewijk XIV, vind je deze bron. Je besluit dat deze bron bruikbaar en betrouwbaar is voor je onderzoek.

- 2p 11. Beargumenteer, telkens met verwijzing naar de bron,
- of bron 8 bruikbaar is voor je onderzoek, en
- of bron 8 betrouwbaar is voor je onderzoek.

Gebruik bron 9.

Uit de bron blijkt dat Frederik de Grote een verlichte opvatting heeft van het absolutisme.

- 4p 12. Leg uit telkens met een verwijzing naar de bron:
- op welke wijze Frederik de Grote aansluit bij de politieke ideeën de Verlichting, en
- hoe het absolutisme is terug te vinden in de opvattingen van Frederik de Grote over het bestuur.

Gebruik bron 10.

Betje Wolff en Aagje Deken sluiten met hun Proeve over de Opvoeding aan bij het rationalisme van de Verlichting.

- 2p 13. Toon dit aan met verwijzing naar de bron.

Twee gegevens over wetgeving aangaande homoseksualiteit:

1. In de Code Penal (het Franse wetboek van strafrecht) van 1791 werd de bestraffing van homoseksualiteit niet opgenomen waardoor homoseksualiteit in feite gedecriminaliseerd en dus juridisch toegestaan werd.
2. Vanaf 1811 werd gelijk geslachtsverkeer in Nederland niet langer strafbaar gesteld en werden homoseksuelen juridisch niet meer vervolgd.

Beide gegevens zijn gevolgen van een kenmerkend aspect.

- 2p 14. Leg uit:
- ondersteund met een kenmerkend aspect, welke oorzaak ten grondslag ligt aan de inhoud van de Code Penal, en
- op welke wijze de Nederlandse wetgeving uit 1811 hiervan een gevolg is.

Moderne tijd

Gebruik bron 11.

- 2p 15. Toon met behulp van een bronelement aan voor welk kenmerkend aspect deze bron illustratief is.

Gebruik bron 12.

- 2p 16. Toon met behulp van de bron aan dat de Eerste Wereldoorlog een totale oorlog was.

2p 17. *Gebruik bron 13.*
Leg uit op welke wijze de allegorie van Chen Duxiu aansluit bij de kritiek van de 4 mei Beweging.

2p 18. *Gebruik bron 14.*
Volgens Himmler vormen homoseksuelen een bedreiging voor de Volksgemeinschaft.
Toon dit aan met behulp van de bron.

2p 19. *Gebruik bron 15.*
Arondeus roept met de Brandarisbrief kunstenaars op zich te verzetten tegen de Gleichschaltung.
Toon dit aan met behulp van de bron.

4p 20. *Gebruik bron 16.*
Senator McCarthy legt een verband tussen homoseksuelen in overheidsdienst en de internationale politieke situatie van dat moment.
Leg uit voor welk gevaar McCarthy meent te moeten waarschuwen en ondersteun je antwoord met een KA.

2p 21. *Gebruik bron 17.*
Met deze uitspraken stelt Bauer een onderhuids probleem in de Duitse samenleving aan de kaak.
Leg dit uit met verwijzing naar de bron.

3p 22. *Gebruik bron 18.*
Leg uit dat deze foto voor de DDR een hoge propagandawaarde had.
Doe dit door:
- aan te geven op welke wijze de werkzaamheden van Davis voor de burgerrechtenbeweging aansloten bij de politieke ideologie van de DDR, en
- aan te geven op welke wijze de communistische sympathieën van Davis een hoge propagandawaarde hadden voor de DDR, en
- uit te leggen welke boodschap deze foto daardoor overbracht.

2p 23. In 1987 gaf de Engelse zanger David Bowie een concert vlakbij de Rijksdag in Berlijn. Het concert was tevens hoorbaar aan de oostelijke zijde van de Berlijnse Muur. Na het spelen van het nummer *Heroes*, waarin gerefereerd wordt aan vluchtpogingen uit Oost-Berlijn, begonnen de toehoorders van oostelijke zijde te zingen: *“The Wall must fall!”* en *“Gorby, get us out!”*.
Geef aan:
- door welk beleid van Gorbatsjov deze uitspraken zijn ingegeven, en
- hoe dit beleid uiteindelijk leidde tot het verdwijnen van de Berlijnse Muur.